

Nacionalni centar
za vanjsko vrednovanje
obrazovanja

Identifikacijska
naljepnica

PAŽLJIVO NALIJEPI TI

POLITIKA I GOSPODARSTVO

DRŽAVNA MATURA

šk. god. 2022./2023.

PIG.52.HR.R.K1.20

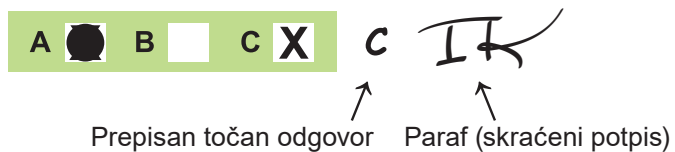

53657

Način označavanja odgovora na listu za odgovore:

Način ispravljanja pogrešaka na listu za odgovore:

Način ispravljanja pogrešaka u ispitnoj knjižici:

OPĆE UPUTE

Pozorno pročitajte sve upute i slijedite ih.

Ne okrećite stranicu i ne rješavajte zadatke dok to ne odobri voditelj ispitne prostorije.

Nalijepite identifikacijske naljepnice na sve ispitne materijale koje ste dobili u sigurnosnoj vrećici.

Ispit traje **90** minuta.

Ispred svake skupine zadataka uputa je za rješavanje. Pozorno je pročitajte.

Možete pisati po listu za koncept, ali se njegov sadržaj neće bodovati.

Pišite čitko. Nečitki odgovori bodovat će se s nula (0) bodova.

Na 2. stranici ove ispitne knjižice prikazan je način označavanja odgovora i načini ispravljanja pogrešaka. Pri ispravljanju pogrešaka potrebno je staviti paraf (isključivo skraćeni potpis, a ne puno ime i prezime).

Upotrebljavajte isključivo kemijsku olovku kojom se piše plavom ili crnom bojom.

Kada riješite zadatke, provjerite odgovore.

Želimo Vam mnogo uspjeha!

Ova ispitna knjižica ima 20 stranica, od toga 1 praznu.

Politika i gospodarstvo

I. Zadatci višestrukoga izbora

U sljedećim zadacima od više ponuđenih odgovora samo je **jedan** točan.

Točne odgovore morate označiti znakom X na listu za odgovore.

Točan odgovor donosi jedan bod.

1. Koje od navedenih djelovanja može u određenim okolnostima postati političko djelovanje?

- A. bojanje klupica u parku
- B. sadnja novih sadnica cvijeća
- C. dolazak djece iz vrtića u park
- D. civilna inicijativa *Čuvajmo naš park*

(1 bod)

2. Udruga poljoprivrednika pokrenula je niz inicijativa kako bi se donošenjem općega propisa zaštitila prava poljoprivrednika na financijske poticaje iz državnoga proračuna te je putem javnosti izvršen politički pritisak na vladu.

Kako se naziva politički proces u opisanome primjeru?

- A. lobiranje
- B. referendum
- C. zakonodavstvo
- D. legitimiranje poretka

(1 bod)

3. Kako se naziva politički poredak koji karakterizira potpuna kontrola svih područja društvenoga i privatnoga života građana, a koji je putem propagande utemeljen na ideologiji i kultu ličnosti?

- A. tiranija
- B. diktatura
- C. totalitarizam
- D. apsolutna monarhija

(1 bod)

4. U čemu se očituje snaga zakonodavne vlasti spram izvršne u hrvatskome parlamentarnom sustavu vlasti?

- A. Parlament ima pravo izglasati nepovjerenje vladi.
- B. Parlament ima pravo smijeniti predsjednika republike.
- C. Vlada je odgovorna i predsjedniku republike i parlamentu.
- D. Vlada ima ovlast tražiti od predsjednika republike da raspusti parlament.

(1 bod)

5. Koje tijelo vlasti zastupa društvene interese te ih zakonski određuje?

- A. vlada
- B. sudovi
- C. parlament
- D. predsjednik republike

(1 bod)

6. Koja od navedenih tvrdnja opisuje biračko pravo tijekom 19. stoljeća?

- A. Biračko je pravo opće.
- B. Biračko je pravo javno.
- C. Biračko je pravo jednako.
- D. Biračko je pravo ograničeno cenzusima.

(1 bod)

7. U kojoj je od navedenih situacija zakon ilegalno izglasan u demokratskome poretku?

- A. Izglasavanje zakona nije bilo javno.
- B. Zakon je izglasan po hitnoj proceduri.
- C. Glasovala je kvalificirana većina svih zastupnika.
- D. Glasovala je većina zastupnika nakon utvrđivanja kvoruma.

(1 bod)

Politika i gospodarstvo

8. Koja je od navedenih tvrdnja protivna ideji pravne države?

- A. Svatko ima pravo na branitelja.
- B. Može se uložiti žalba protiv presude.
- C. Osobi se može suditi dva puta za isto djelo.
- D. Sudovi su zaduženi za utvrđivanje krivice i određivanje kazne.

(1 bod)

9. Koji od navedenih ekonomskih procesa proučava mikroekonomija?

- A. potrošnju kućanstva
- B. rast ili pad proizvodnje
- C. kretanje nezaposlenosti
- D. povećanje opće razine cijena

(1 bod)

10. Kako bi tržištu ponudili nove proizvode, zaposlenici tvrtke razvijaju ideju i projektiraju pametne naočale.

Kako se naziva proizvodni čimbenik opisan u primjeru?

- A. rad
- B. zemlja
- C. kapital
- D. poduzetništvo

(1 bod)

11. Na tržištu ubrzano raste cijena goriva pa vlada intervenira fiksiranjem marže trgovaca naftnih derivata i privremenim smanjenjem trošarina na dizelsko i benzinsko gorivo.

Kako se naziva ekonomski sustav opisan u primjeru?

- A. tržišno gospodarstvo
- B. običajno gospodarstvo
- C. mješovito gospodarstvo
- D. komandno gospodarstvo

(1 bod)

- 12.** Država daje proizvodno vezane potpore za proizvodnju smokava i šipka kako bi osigurala dugotrajnu održivost poljoprivrednika i povećala njihovu konkurentnost na tržištu. Kako se naziva opisana ekonomska funkcija države?

- A. promicanje tradicije
- B. promicanje stabilnosti
- C. promicanje jednakosti i pravednosti
- D. promicanje makroekonomskoga rasta

(1 bod)

- 13.** Na tržištu postoji veliki broj kupaca čipova bez kojih proizvodnja tehničke opreme ne bi bila moguća. Kako se naziva tržišna struktura opisana u primjeru?

- A. oligopol
- B. monopol
- C. oligopson
- D. monopson

(1 bod)

- 14.** Nakon višegodišnjega rada kao prehrambeni tehnolog u poznatoj tvornici prehrambenih proizvoda poduzetnica je odlučila pokrenuti svoj posao. Od bake i djeda naslijedila je zemljište, preuredila je garažu, posudila je od roditelja novac za kupnju stroja za preradu maslina te je započela proizvodnju ulja. Koje je sve proizvodne čimbenike opisane u primjeru kombinirala poduzetnica?

- A. prirodne resurse, rad, kapital, poduzetništvo
- B. prirodne resurse, slobodna dobra, rad, poduzetništvo
- C. prirodne resurse, slobodna dobra, kapital, poduzetništvo
- D. prirodne resurse, slobodna dobra, ekonomska dobra, poduzetništvo

(1 bod)

Politika i gospodarstvo

15. Veliki broj sunčanih dana u godini omogućuje državi proizvodnju agruma uz niže troškove, zbog čega postaje vodeći izvoznik u regiji.

Kako se naziva opisana prednost države u odnosu na ostale države koje imaju manji broj sunčanih dana?

- A. tehnološka prednost
- B. dohodovna prednost
- C. komparativna prednost
- D. globalizacijska prednost

(1 bod)

16. U središtu Pazina otvoren je *e-bike share point* koji uključuje energetski neovisan sustav javnoga iznajmljivanja električnih bicikala, što se smatra ekološki prihvatljivim projektom. Kako se naziva ekonomska usmjerenost u poslovanju jedinice lokalne samouprave opisane u primjeru?

- A. održivi razvoj
- B. porast investicija
- C. integracija tržišta
- D. slobodna razmjena

(1 bod)

17. Kako se nazivaju prava koja neotuđivo pripadaju svim ljudima?

- A. ljudska prava
- B. politička prava
- C. socijalna prava
- D. državljanska prava

(1 bod)

18. Koja tvrdnja opisuje građansku dužnost moralno odgovorne osobe koja ima saznanje o počinjenju zločina nad poznanicima u svojoj okolini?

- A. Osoba će prijaviti policiji svoje saznanje.
- B. Osoba će prešutjeti situaciju jer se ne tiče nje osobno.
- C. Osoba se pridružuje udruzi koja se zalaže za zaštitu ljudskih prava.
- D. Osoba će potpisati peticiju kojom se traži jačanje zaštite ljudskih prava.

(1 bod)

- 19.** U jednome turističkom mjestu iznajmljivači apartmana sami su financirali i dobrovoljnim radom izgradili prilaz plaži invalidnim osobama.

Kako se naziva dobrovoljno samoorganiziranje građana opisano u primjeru?

- A.** treći sektor
- B.** civilna inicijativa
- C.** građansko društvo
- D.** nevladina organizacija

(1 bod)

- 20.** Koje institucije državne vlasti prema Ustavu Republike Hrvatske imaju ovlast raspisati referendum?

- A.** Vlada Republike Hrvatske i Hrvatski sabor
- B.** Hrvatski sabor i Predsjednik Republike Hrvatske
- C.** Hrvatski sabor i Ustavni sud Republike Hrvatske
- D.** Predsjednik Republike Hrvatske i Vlada Republike Hrvatske

(1 bod)

- 21.** Kakav je prema Ustavu Republike Hrvatske odnos zakonodavne, izvršne i sudbene vlasti u Republici Hrvatskoj?

- A.** Tri su grane vlasti spojene.
- B.** Tri su grane vlasti sukladne.
- C.** Tri su grane vlasti razdvojene.
- D.** Tri su grane vlasti sporazumne.

(1 bod)

- 22.** Hrvatska su veleposlanička mjesta u Vatikanu, Parizu i Litvi ispražnjena 2021. godine. Koji od navedenih političkih subjekata na prijedlog Vlade Republike Hrvatske donosi odluku o postavljanju novih veleposlanika Republike Hrvatske u državama u opisanome primjeru?

- A.** predsjednik Hrvatskoga sabora
- B.** Predsjednik Republike Hrvatske
- C.** predsjednik Vlade Republike Hrvatske
- D.** predsjednik Vrhovnoga suda Republike Hrvatske

(1 bod)

Politika i gospodarstvo

- 23.** Nakon osamostaljenja Republike Hrvatske nastavljen je proces transformacije gospodarskoga sustava kojim su brojne državne tvrtke postale privatno vlasništvo. Kako se naziva proces opisan u primjeru?

- A. tranzicija
- B. pretvorba
- C. privatizacija
- D. globalizacija

(1 bod)

- 24.** Vlada Republike Hrvatske potiče izgradnju golf igrališta i zabavnih parkova na jadranskoj obali. Na koju se granu gospodarstva odnosi poticaj opisan u primjeru?

- A. na promet
- B. na turizam
- C. na industriju
- D. na pomorstvo

(1 bod)

- 25.** Koja je od navedenih ovlasti u nadležnosti župana?

- A. Donosi županijski proračun.
- B. Upravlja nekretninama u vlasništvu gradova.
- C. Obavlja nadzor nad zakonitosti rada tijela mjesnih odbora.
- D. Proglašava elementarnu nepogodu u slučaju prirodne katastrofe.

(1 bod)

II. Zadaci kratkoga odgovora

U sljedećim zadacima odgovorite kratkim odgovorom (riječju, s nekoliko riječi ili jednostavnom rečenicom).

Odgovore upišite **samo** na predviđeno mjesto u ispitnoj knjižici.

Točan odgovor donosi jedan bod.

26. Kako se naziva područje političkoga odlučivanja obuhvaćeno sadržajnom dimenzijom politike (*policy*)?

(1 bod)

27. Dominik Fritz, njemački državljaniin s prebivalištem u Rumunjskoj, postao je 2021. godine gradonačelnik Temišvara, trećega po veličini grada u Rumunjskoj. Kako se nazivaju izbori opisani u primjeru na kojima je državljaniin Europske unije iskoristio pasivno pravo glasa?

(1 bod)

28. Kako se naziva politički suživot predsjednika republike i vlade uspostavljen u polupredsjedničkome sustavu kada ta dva tijela dolaze iz suprotstavljenih političkih stranaka?

(1 bod)

29. Stanovništvo Tajvana ima definiran svoj teritorij, vlastiti politički aparat vlasti i ustav. Koji im je još konstitutivni element potreban za stjecanje punopravnoga statusa suverene države?

(1 bod)

Politika i gospodarstvo

- 30.** Građanin dvojnoga državljanstva koji boravi i radi u pograničnome području susjedne države evidentiran je u njoj na popisu birača, ali je evidentiran na popisu birača i u mjestu svojega prebivališta te je u istome danu dva puta glasovao na parlamentarnim izborima. Koja je pravna dimenzija biračkoga prava povrijeđena u opisanome primjeru?

(1 bod)

- 31.** Kako se naziva stranački sustav u kojemu postoji mogućnost formiranja manjinske vlade?

(1 bod)

- 32.** Kako se naziva ured Vlade Republike Hrvatske specijaliziran za borbu protiv korupcije?

(1 bod)

- 33.** U poslovnoj godini dioničko društvo ostvarilo je pozitivan financijski rezultat poslovanja. Kako se naziva imovinsko pravo koje ostvaruje vlasnik dionice toga dioničkog društva?

(1 bod)

- 34.** Kako se nazivaju proizvodna dobra koja osigurava država i koja su ravnopravno dostupna korisnicima bez mogućnosti isključivanja fizičkih i pravnih osoba u njihovu korištenju?

(1 bod)

- 35.** Koju funkciju ispunjava tržište kada proizvođačima omogućuje da saznaju trenutnu potražnju i trendove?

(1 bod)

- 36.** Učenik ima na raspolaganju 5 eura za kupnju sendviča i soka, za što mu je ukupno potrebno 3 eura, no on želi popiti i kavu za koju su mu potrebna dodatna 3 eura. Koji se ekonomski zakon odnosi na nemogućnost zadovoljenja želje učenika opisane u primjeru?

(1 bod)

- 37.** Hrvatska narodna banka će se u procesu prelaska na euro brinuti o povlačenju kuna iz optjecaja i njihovu zbrinjavanju. Kako se naziva dio ekonomske politike opisane u primjeru koju će provoditi središnja banka?

(1 bod)

- 38.** Država ulaže znatna sredstva u sustav javne zdravstvene zaštite građana. Kako se naziva skup prava kojima se štite zdravstvene potrebe građana?

(1 bod)

- 39.** Tijekom ratnih zbivanja agresorska je vojska spriječila pristup konvoju Međunarodnoga crvenog križa da dostavi potrepštine građanima pod okupacijom. Koje je ljudsko pravo povrijeđeno građanima onemogućavanjem djelovanja međunarodne organizacije opisano u primjeru?

(1 bod)

Politika i gospodarstvo

40. U čije se ime izriču presude sudskih rasprava u Republici Hrvatskoj?

(1 bod)

41. Predsjednik Republike Hrvatske ima ovlast imenovati privremenu nestranačku Vladu Republike Hrvatske samo ako Vlada ne bude sastavljena unutar roka predviđenoga Ustavom Republike Hrvatske.

Koju još političku odluku predsjednik Republike Hrvatske treba istodobno donijeti prema Ustavu Republike Hrvatske?

(1 bod)

42. Koje državno tijelo u Republici Hrvatskoj, radi zaštite ljudskih prava i temeljnih sloboda, kontrolira zakonitost pojedinačnih akata upravnih vlasti i tijela koja imaju javne ovlasti?

(1 bod)

43. Koje je tijelo državne vlasti u Republici Hrvatskoj bilo obvezno osigurati da pružatelj platnih usluga od datuma uvođenja eura **ne smije** izvršavati platne transakcije u kunama?

(1 bod)

44. Roditelji su se obratili pučkoj pravobraniteljici za djecu smatrajući da ravnatelj škole nije ništa poduzeo na njihov zahtjev da se iz aparata s napitcima izbacila ponuda energetske piće. Uključili su medije, udruge civilnoga društva i širu javnost u rješavanje problema.

Koje državno tijelo ima ovlasti zabraniti dječje korištenje energetskih pića opisano u primjeru?

(1 bod)

- 45.** Hrvatski sabor je na prijedlog Vlade Republike Hrvatske izglasao snižavanje stopa PDV-a i rebalans državnoga proračuna kojim su povećani javnih rashodi.
Kako se naziva opisana vrsta fiskalne politike koju provodi Vlada Republike Hrvatske?

(1 bod)

- 46.** Kako se naziva najviši pravni akt države s kojim moraju biti usklađeni svi zakoni i postupci javne vlasti i građana?

(1 bod)

- 47.** Saborski zastupnik, koji je ujedno i ravnatelj javne ustanove, u televizijskome je nastupu iznio povjerljive podatke o drugoj osobi. Zbog toga 20 zastupnika potpisuje pitanje kojim se traži objašnjenje i odgovornost nadležnoga ministra.
Kako se naziva pitanje iz opisanoga primjera koje zastupnici upućuju članu Vlade Republike Hrvatske?

(1 bod)

III. Zadatci produženoga odgovora

U sljedećim zadacima pažljivo pročitajte polazni sadržaj i odgovorite s nekoliko rečenica, jasno i sažeto, usmjeravajući se na ono što je bitno za zadatak.

Odgovor upišite **samo** na predviđeno mjesto u ispitnoj knjižici.

Točan odgovor donosi jedan ili dva boda.

48. Pažljivo pročitajte tekst.

... kada legalno izabrani predstavnici izglasuju neki zakon ili legitimno izabrana vlada odluči provesti određenu politiku, s njima se ne moramo slagati, ali kao građane u demokratskom poretku oni nas obvezuju. U okviru ustavnih demokracija postoje načini na koje građani mogu iskazati svoje neslaganje: javno prosvjedovati, dovesti u pitanje ustavnost određenog zakona ili glasovati za opoziciju na sljedećim izborima. No riječ je o iskazima nezadovoljstva unutar granica zakona. (...) No što ako sporni zakon ili sporna politika nisu samo loši, neustavni ili u neskladu s našim osobnim moralnim stavovima nego su i duboko nepravedni? Što ako je riječ o zakonu ili politici koja izravno dovodi u pitanje dva temeljna načela na kojima se temelje liberalno-demokratski poreci: poštivanje jednakih prava građana i demokratski proces izbora vlasti? Povredom tih temeljnih načela vlast gubi autoritet i postaje nelegitiman izvor donošenja i provedbe zakona. Time smo izašli iz okvira ustavne demokracije i našli se pod vlašću autoritarnoga, nedemokratskog režima. Osnovna je pretpostavka liberalne tradicije od Johna Lockea do danas da opravdani odgovor na takve režime uključuje i nasilnu revoluciju.

Izvor: <https://hrcak.srce.hr>

Napomena: Podatci o izvoru polaznoga sadržaja bit će objavljeni u rješenjima ispita.

Kako se naziva ponašanje građana kao političkih subjekata kada se kolektivno i otvoreno odbijaju pridržavati važećih zakona u državi, makar i u obliku revolucije spomenute u tekstu? Navedite dvije zadaće nositelja vlasti izvršavanjem kojih bi se očuvali demokratski poredak i vladavina prava.

Politika i gospodarstvo

(2 boda)

Politika i gospodarstvo

49. Pozorno pročítajte text.

Livada je nekad bila u vlasništvu Grada, koji ju je zamjenama prepustio privatniku iako stanovnici godinama očekuju da će se tamo urediti prostor za djecu.

Stanovnici Slobošćine, posebno oni koji stanuju u Zahradnikovoj ulici od broja 10 do 16, ogorčeni su nebrigom Grada, koji je izdao građevinsku dozvolu za trgovački centar na livadi ispod njihovih prozora na kojoj im je prije mnogo godina obećavana gradnja dječjeg vrtića.

Najspornije u svemu je što je to zemljište nekada bilo u vlasništvu Grada, no raznim zamjenama ono je došlo u ruke privatnika koji ga je prodao investitoru...

Izvor: <https://www.vecernji.hr>

Napomena: Podatci o izvoru polaznoga sadržaja bit će objavljeni u rješenjima ispita.

Navedite naziv troška propuštene prilike izgradnje dječjega vrtića iz opisanoga primjera te objasnite uz pomoć temeljnih ekonomskih pitanja što je bilo potrebno učiniti prije donošenja odluke o odustajanju od izgradnje vrtića.

[illegible]

(2 boda)

50. Pozorno pročitajte tekst.

Heroji s kuhačom

Dva tjedna su za Banijce i sve one koji su dolazili u Glinu, Petrinju ili Sisak kuhali dobrovoljci iz cijele Hrvatske. Sada taj posao preuzima državna tvrtka.

„Vatrogasci, policija i vojska rade svoje, gorska služba spašavanje i humanitarci također. Svatko radi što može i zna kako bi pomogao unesrećenom narodu pa i mi kuhari. Nije nam trebalo puno da se samoorganiziramo i dođemo ovamo jer sve te ljude treba nahraniti”, kaže nam Marin iz Splita dok pod šatorom u središtu Petrinje reže meso na komadiće pripremajući ga za sutrašnji gulaš. (...)

Ustajanje u četiri ili pet, na počinak u ponoć. Spavalo se u vozilima ili šatorima. I tako puna dva tjedna! Dok se odgovorne službe konačno nisu konsolidirale i odlučile organizaciju prehrane od ponedjeljka, 11. siječnja povjeriti državnoj tvrtki „Pleter”.

Izvor: <https://www.dw.com/hr/>

Napomena: Podatci o izvoru polaznoga sadržaja bit će objavljeni u rješenjima ispita.

Imenujte opisani oblik neplaćenoga rada građana te objasnite kako aktivnosti civilnoga društva mogu dati legitimitet lokalnim i državnim dužnosnicima.

(2 boda)

Prazna stranica